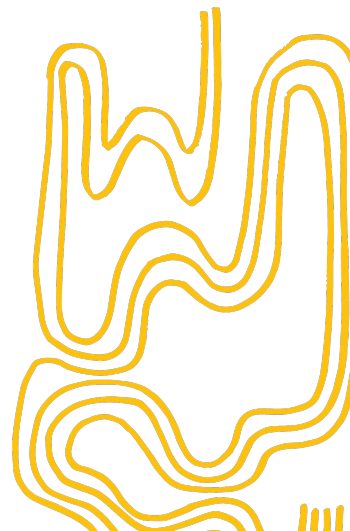

Valaisin herkkä kuin runo
materiaaleina rottinki, viilu ja ohut vaneri
Mirva Juntunen
2020

Onni elää käsityössä.

Haiku

-runouden estetiikka

Sabi, wabi ja karumi

Ajatukset koottu Niklas Salmen Pro gradu-tutkielmasta Shoofuu-poetiikka ja lukemisterapia

Sabi: kosminen ykseys ja yksinäisyys

Hyväksymällä elämän oikukkaan, omavaltaisen luonteen ihminen voi vapautua kärsimyksestään. Todellinen, sisäinen onnellisuus löytyy, kun ihminen – yksin syntyvä ja yksin kuoleva – uskaltaa kohdata yksinäisyytensä.

Sabi riisuu mielen aseista osoittamalla turhaksi kaikenlaisen väkinäisen yrittämisen.

Wabi

on kuvattu elämänasenteeksi, jota määrittävät kova itsekuri ja mielenrauhan tavoittelu. Kun ihmisen mieli on tyyni ja vapaa haluista ja ulkoisista ärsykkeistä, hänellä riittää enemmän ymmärrystä itseään, toisia ja olosuhteita kohtaan. Hänelle kehittyy erityinen kyky nähdä valoa pimeydessä, juhlaa arjessa, ykseyttä yksinäisyydessä.

Karumi,

'keveys', on arjen ja arkisen arvostusta, tavallisista asioista yksinkertaisesti puhumisen kauneutta. Haikussa ei ole kyse suurista sankariteoista vaan elämän pienistä ihmeistä, ei monimutkaisesta filosofiasta vaan lapsenmielisestä elämänasenteesta, ei läpitukevasta tuoksusta vaan hienoisesta aromista.

Keveä ja materiaalin ehdoilla tapahtuva tuotesuunnittelu.

Näe kauneus materiaalissa ja sen muodoissa. Uskalla olla utelias, yhdistele ideoita ja ylläty.

Etsi suunnitelmaasi yksinkertaisuuden, leikkimielisyyden ja armollisuuden tuntu.

Wabi - Sabi

Japanilaisen estetiikan käsite, jota käytetään myös runouden tulkinnassa.

WABI - Kätetty loisto:

yksinkertaisuus, nöyryys, köyhyys. Koruttomuus ja karuus esteettisinä ihanteina.

SABI - Valkoinen suru:

Kaiken katoavaisuus, surumielisyyys, yksinäisyys, haikeus. Ajan patinan hienostuneisuus.

Wabi sabi -näkökulma auttaa huomaamaan kauneutta keskeneräisyydessä, arvostamaan yksinkertaisuutta ja hyväksymään kaiken katoavaisuuden. Oli kyse sitten ulkoisista asioista kuten taiteesta, puutarhasta, omasta ulkonäöstä ja sisustuksesta tai mielen sisäisistä asioista, kuten omasta sisäisestä rauhasta ja unelmista.

Haiku

Haiku määrittyy perinteisesti kolmen säännön kautta:

1. Haiku koostuu seitsemästatoista onista eli japanilaisesta morasta, jotka jakautuvat kolmeen 5, 7 ja 5 onin osaan, eli meillä runo kirjoitetaan kolmeen riviin, jossa tavuja on riveittäin 5, 7 ja 5.
2. Haiku sisältää kigon eli ”vuodenaikasanan”.
3. haiku sisältää kirejin eli ”leikkaussanan”.

Haikut noudattavat yleisjapanilaisia yksinkertaisuuden ja vihjaavuuden kirjallisuudellisia ideaaleja, jotka tekevät niistä osallistavia ja osoittelemattomia: Haikut jättävät tilaa lukijan mielikuville ja tarjoavat ilahduttavia oivalluksen hetkiä.

Arkkityyppisimmillään se on olemukseltaan vaatimaton, sävyltään levollinen ja ilmaisultaan hillitty tapahtumakeskeinen (ei-tekijäkeskeinen) runo, joka sisältää vuodenaikasanan (kigo) ja leikkaussanan (kireji) ja koostuu seitsemästatoista, 5-7-5-rytmiin jaetusta japanilaisesta morasta (on). 16 Haikun lyhyys, monitulkintaisuus ja leikkaussana pysäyttävät lukijan maistelemaan runon jokaista sanaa, kun taas vuodenaikasana suuntaa lukijan huomion (minän ulkopuoliseen) todellisuuteen ja lisää tämän kiinnostusta maailmaa kohtaan. Jotta haiku sisältäisi kaikki edellä mainitut kriteerit tai tukirakenteet, kirjoittajan ”mielen on oltava tyyni kuin peili.

Kun luot aidon haikun, saatat huomata, kuinka tunteesi tuli hiipuu ja sielusi täyttyy rohkeudella.” Näin kirjoittaa masennusta sairastanut japanilainen haikurunoilija Sugita Hisajo (1890–1946).

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/162889/shoofuup.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Välähdyksenomaisuus, luontokeskeisyys ja vihjaavuus ovat tavumitan jälkeen haikun ilmeisimpiä ominaisuuksia, mutta eivät suinkaan ainoita.

Jos pyytäisimme keskivertojapanilaista lausumaan yhden haikun, kuulisimme mitä todennäköisimmin Matsuo Bashoon runon:

古池や	furuike ya	vanha lampi!
蛙飛び込む	kawazu tobikomu	sammakon sukeltaessa
水の音	mizu no oto	veden ääni

(Bashoo 2012 [1684–1694], 350; suom. Kai Nieminen)

Tämä valinta olisi järkeenkäyvä muutamastakin syystä. Ensinnäkin ”vanha lampi” on Bashoon, maailman tunnetuimman haikurunoilijan, siteeratuin haiku ja se edustaa merkittävää käännekohtaa haikun lajihistoriassa. Toiseksi se ilmentää haikun maailmassa vallitsevaa, luonnon ja ihmiskunnan välistä ykseyttä. Kolmanneksi se noudattaa haikun kolmea perussääntöä. (<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/162889/shoofuup.pdf?sequence=2&isAllowed=y>)

Runosta voi löytää ajatuksen elämän ohimenevyydestä ja sen monitulkinnallisuus jättää kuulijan pohtimaan runon merkitystä. Esimerkiksi: Olenko se minä, joka hyppään tuntematomaan joka päivä?

"Tämä tie on jo käynnissä, paitsi hämärässä"

-Matsuo Basho-

Haiku on lyhyt runo, jonka innoittajana on hetken tunne, hämmästys ja yhteytemme luontoon. Haikku-runous perustuu japanilaiseen perinteeseen ja se yrittää tehdä näkyväksi jotain mitä on.

On sanottu; aivot ovat kuin museo, jossa äärettömät huoneet laajenevat ja joissa on esillä vain vääristyneitä kuvia.

Ajatuksen löytäminen siihen, mitä paljastuu, ei ole aina helppoa. Siksi joskus voi olla erittäin hyödyllistä käyttää muita taiteellisia tekniikoita ymmärtämään merkityksiä, etsiä järjestystä kaaoksen keskellä ja rauhoittua melun keskellä..

<https://fi.sainte-anastasio.org/articles/cultura/haiku-poesa-japonesa-para-liberar-las-emociones.html>

Kuinka kirjoittaa haiku

- Haikulla ei ole riimiä tai otsikkoa.
- Haikun ihanteellinen metriikka on 5 tavua ensimmäisessä jakeessa, 7 toisessa ja 5 kolmannessa jakeessa.
- Verbit ovat tarpeettomia, koska ei ole liikettä, vaan ajatus liikkumattomasta kuvasta, tunteesta.
- Verbiä "olla" ei pitäisi sisällyttää, se ymmärretään.
- Sääntö on yksinkertaisuus.
- Haiku ei ole diskursiivinen tai valmis runo.
- Hyvä haiku kaappaa jotain, joka ylittää hetken, mutta samalla voidaan ilmaista vain "hetkessä".
- Haiku sisältää yleensä "kigon" eli viittauksen luontoon, siihen asemaan, jossa olemme.
- Haiku on jotain yksityistä, mikä kuuluu vain meille. Siksi meidän ei pitäisi jäljitellä, emme saa käyttää yksinkertaisia resursseja, helppoja kuvia ... Hyvä runo vaatii läheisyyttä, omantunnon ja emotionaalista vapautta.

Tippunut omena
pehmenee nurmikolle.
Syvä huokaus.

Linkejä:

Japanilainen ajattelu, Kalle Haatajan vieraana Minna Eväsoja 23.3.2018

<https://areena.yle.fi/audio/1-4350047>

Kotipeilin artikkeli Epätäydellisyys on kaunista 16.4.2018

<https://www.ksml.fi/teemat/kotipeili/Ep%C3%A4t%C3%A4ydellisyys-on-kaunista/1183434>

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Wabi-sabi>

<https://www.sttinfo.fi/tiedote/kansainvalinen-bestseller-tuo-lempeamielisen-elamankatsomuksen-epataydellisesta-taydellisyydesta-suo-malaiskoteihin?publisherId=69817099&releaseId=69861271>

<https://fi.sainte-anastasio.org/articles/cultura/haiku-poesa-japonesa-para-liberar-las-emociones.html>